

Innst. 321 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:72 S (2015–2016)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Iselin Nybø om å styrke norsk tegnspråk og tegnspråk i skolen

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en melding for Stortinget om tegnspråkets stilling i Norge, og særlig tegnspråk i opplæringen, hvilke rettigheter tegnspråkbrukere skal ha, og hvilke plikter offentlige myndigheter og andre instanser skal ha overfor tegnspråkbrukere og utviklingen av tegnspråket og tegnspråkkulturen.
2. Stortinget ber regjeringen redegjøre om status for tiltak 15 i St.meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og mening, om å vurdere situasjonen for tegnspråkbrukerne med hensyn til praktisk tilrettelegging for bruk av tegnspråk på ulike samfunnsområder og de formelle rettigheter og plikter som er knyttet til dette.
3. Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for Stortinget for det statlige tegnspråklige skoletilbudet.
4. Stortinget ber regjeringen innføre tegnspråk som valgfag i ungdomstrinnet og i videregående opplæring.
5. Stortinget ber regjeringen sikre at tegnspråk som andrespråk blir en rettighet og en mulighet på samme måte som samisk og finsk i norsk skole.
6. Stortinget ber regjeringen gjøre rede for status for hvordan kommunene ivaretar rettighetene til

tegnspråkbrukere etter § 2-6 i opplæringslova, inkludert de som har fått avslag, og om nødvendig føre regelmessig tilsyn.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Christian Tynning Bjørnø, lederen Trond Giske, Martin Henriksen, Tone Merete Sønsterud og Marianne Aasen, fra Høyre, Henrik Asheim, Norunn Tveiten Benestad, Kent Gudmundsen og Kristin Vinje, fra Fremskrittspartiet, Lill Harriet Sandaune og Bente Thorsen, fra Kristelig Folkeparti, Anders Tyvand, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Venstre, Iselin Nybø, og fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, viser til representantforslaget.

Komiteen understreker at alle har rett til et språk, og at ingen skal diskrimineres på grunn av språket. Komiteen viser til at Norge gjennom «FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne» har forpliktet seg til å anerkjenne og fremme bruken av tegnspråk. Komiteen mener at tegnspråk har en grunnleggende verdi i seg selv, som nødvendig kommunikasjonsform og som identitetsmerke og kulturuttrykk for en språklig minoritet i Norge. Komiteen merker seg at Norges Døveforbund anslår at det er ca. 16 500 personer som bruker tegnspråk i Norge i dag. Dette er døve og hørselshemmede, familiemedlemmer og venner av tegnspråklige og tegnspråklige fagpersoner.

Komiteen er opptatt av å ivareta, sikre og styrke norsk tegnspråk både i skolen og på andre samfunnsområder. Komiteen vil trekke frem

St.meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og meining, ein heilskapleg norsk språkpolitikk og St.meld. nr. 23 (2007–2008) Språk bygger broer, som spesielt viktige for å fremme tegnspråkets utvikling. Komiteen er opptatt av at alle som har rett til opplæring på tegnspråk, får et opplæringstilbud som er av god kvalitet og tilpasset den enkeltes behov. Komiteen viser til at de aller fleste hørselshemmede og døve elever går på kommunale og fylkeskommunale skoler. Komiteen er opptatt av at kommunene ivaretar rettighetene til tegnspråkbrukere på en god måte.

Komiteen vil trekke frem Statped's rolle som kompetansesenter og tjenesteyter for tegnspråkopp- læring. Statped har vært gjennom en omfattende omorganisering, noe som også har ført til endringer i organisasjonens tjenesteyting innenfor tegnspråkområdet, særlig innenfor det statlige tegnspråklige skoletilbudet. Komiteen merker seg at Utdanningsdirektoratet har fått i oppdrag å følge opp og vurdere om omorganiseringen av Statped har hatt ønsket effekt, og om primærmålgruppene er ivaretatt på en god måte.

Komiteen viser til statsrådets svarbrev 11. april 2016 og redegjørelsen som der gis om situasjonen for tegnspråkbrukere med hensyn til formelle rettigheter og praktisk tilrettelegging. Komiteen merker seg at det varsles en gjennomgang av opplæringsloven § 2-6 for å sikre at regelverket er tilpasset behovet som døve og hørselshemmede har i dag. Komiteen merker seg at Utdanningsdirektoratet ser på ulike modeller for opplæringstilbud for hørende elever i grunnskolen og videregående opplæring. Komiteen imøteser en gjennomgang av opplæringsloven § 2-6 samt at det gjennomføres en vurdering av om det skal innføres rett til opplæring i tegnspråk for hørende barn som har særlig behov for det.

Komiteen viser til tildelingsbrevet fra Kunnskapsdepartementet til Utdanningsdirektoratet, hvor det er bedt om utarbeidelse av en plan med forslag til initiativ for å styrke landsdekkende oppgaver på tegnspråkfeltet. Statped har oversendt forslag med ulike tiltak som nå er til behandling i departementet. Statped's samfunnsmandat er å «bidra til at barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov kan være aktive deltakere i utdanning, arbeid og samfunnsniv på lik linje med andre». Omorganiseringen av Statped har hatt som mål at alle elever med spesielle behov skal få likeverdige opplæringstilbud av høy kvalitet, uavhengig av hvor i landet man bor. Det er viktig at det gjennomføres en grundig evaluering etter omorganiseringen slik at man kan vurdere om den har hatt ønsket effekt. Komiteen understreker at brukerperspektivet må ivaretas på en god måte i en slik vurdering.

Komiteen viser til at tegnspråket er et fullverdig språk, og at det overordnede offentlige ansvaret

for tegnspråket er forankret flere steder i lovverket. Komiteen vil særlig understreke skolens rolle for utvikling av tegnspråkets stilling i samfunnet.

Komiteen mener at det bør vurderes rett til opplæring i norsk tegnspråk. Komiteen viser til at statsråden i sitt svarbrev understreker behovet for rekruttering av tegnspråktolker, og mener at opplæring i tegnspråk ut fra interesse, og ikke bare behov, vil bidra til å sikre slik rekruttering.

Komiteen ber regjeringen komme tilbake til Stortinget på egnet måte når sluttresultatet fra arbeidet med en plan for å styrke landsdekkende oppgaver på tegnspråkfeltet foreligger.

Komiteen ser frem til den varslede gjennomgangen av opplæringsloven § 2-6 og hvordan denne kan ivareta dagens behov og rettigheter for tegnspråkelever på en god måte. Det bør også vurderes om andre grupper elever som har særskilt behov for det, skal få rett til opplæring i tegnspråk. Komiteen mener det er positivt at Utdanningsdirektoratet ser på ulike modeller for tilbud om opplæring i tegnspråk for hørende elever i grunnskolen og videregående skole, eksempelvis gjennom tilbud om valgfag.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, viser til svarbrev 11. april 2016 fra kunnskapsministeren til komiteen og redegjørelsen som der gis for oppfølging av St.meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og meining og Innst. S. nr. 184 (2008–2009). Her fremkommer det at det ikke skal utredes ytterligere, men iverksettes prioriterte praktiske tiltak for å avhjelpe tegnspråkbrukeres situasjon i samfunnet. Flertallet viser videre til følgende formuleringer i Innst. S. nr. 184 (2008–2009):

«Komiteen meiner at ein bør styrkje støttefunksjonane i dei relevante departementa, direktorat og i Språkrådet, og har m.a. merka seg at det vil bli vurdert å opprette ei stilling som konsulent i teiknspråk i sekretariatet i Språkrådet. Komiteen stør dette.

Komiteen viser til at departementet vil greie ut om det bør innførast generelle krav til teksting og teiknspråktolking for digitale medium på fjernsynsområdet, og vil peike på at NRK har eit særskilt ansvar for å ivareta teiknspråk som minoritetsspråk.»

Flertallet konstaterer at en rekke tiltak i språkmeldingen er fulgt opp av departementet. Språkrådet, som er statens fagorgan i språkspørsmål, har vedtektsfestet at de skal ta hensyn til den totale språksituasjonen i landet, som også omfatter norsk tegnspråk. Språkrådet har fått utvidet sitt arbeidsområde til å omfatte norsk tegnspråk og har siden 2011 hatt en egen tegnspråkrådgiver. Språkrådet driver språk-

politisk og språkfaglig informasjonsarbeid og samarbeider med relevante fagmiljøer. Siden 2010 har Kulturdepartementet i tildelingsbrevene til Språkrådet stilt krav om arbeid med norsk tegnspråk. I tildelingsbrevene for 2015 og 2016 står det at Språkrådet skal arbeide for at norsk tegnspråk skal styrkes og synliggjøres, og Språkrådet rapporterer i sine årsrapporter. Kulturdepartementet følger også temaet opp i styringsdialogen med Språkrådet.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til statsrådets svarbrev 11. april 2016 og merker seg statsrådets korte redegjørelse om situasjonen for tegnspråkbrukerne med hensyn til praktisk tilrettelegging, rettigheter og plikter, og merker seg også at regjeringen ikke vurderer en melding til Stortinget om tegnspråkets stilling som aktuelt. Disse medlemmer viser videre til St.meld. nr. 35 (2007–2008) side 238, jf. Innst. S. nr. 184 (2008–2009), der regjeringen varslet, og Stortinget sluttet seg til, en utredning om rettigheter for tegnspråkbrukere og plikter for offentlige myndigheter og andre instanser når det gjelder tegnspråkbrukere og utviklingen av tegnspråket og tegnspråkkulturen. Det er disse medlemmers oppfatning at redegjørelsen i statsrådets svarbrev ikke tilstrekkelig kvitterer ut Stortingets vilje i denne innstillingen, verken med hensyn til en vurdering av hvorvidt situasjonen for tegnspråkets stilling er tilfredsstillende, eller når det gjelder de rettigheter og plikter som gjelder – særlig på andre områder enn utdanningsfeltet.

Disse medlemmer fremmer derfor forslag 1 og 2 i dokumentet.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at retten til tolketjenester er kjent. Samfunnets plikt for praktisk tilrettelegging for tolking er derimot mindre tydelig, for eksempel ved større arrangementer. Dette medlem er eksempelvis kjent med at hørselshemmede ikke fikk benyttet tolketjenester under NRKs partilederdebat i Arendal i 2015, og mener at dette ikke er unikt. Dette medlem viser også til at Nav i 2012 strammet inn på retningslinjene for døvblindes rett til tolke- og ledsagerhjelp til praktisk bistand, noe som kan forsterke opplevelsen av isolasjon og ensomhet. Dette medlem understreker at forslagsstillernes hensikt blant annet var å få en grundig gjennomgang av denne typen problemstillinger, som i stor grad sorterer under andre departementer enn Kunnskapsdepartementet.

Dette medlem viser til at statsrådets gjennomgang av det tegnspråklige utdanningstilbudet er utførlig, men registrerer at statsråden ikke vurderer det som hensiktsmessig å legge frem en plan for det statlige grunnskoletilbudet alene, med henvisning til

at det statlige tilbudet fases ut til fordel for kommunale og interkommunale tilbud. Dette medlem viser til behandlingen av Meld. St. 18 (2010–2011), der Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre stemte for følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen inntil videre unngå nedleggelse av statlige grunnskoler på hørselsfeltet for å kunne sikre og opprettholde et kvalitativt godt opplæringstilbud til barn og unge, uavhengig av bosted.»

Dette medlem står fast på at dette var et godt forslag, og er skuffet over at regjeringspartiene har snudd.

Dette medlem fremmer derfor også forslag 3 i representantforslaget.

Dette medlem viser til at statsråden i sitt svarbrev varsler en gjennomgang av opplæringsloven § 2-6, samt at det i forbindelse med pågående prosesser i Utdanningsdirektoratet og departementet vurderes innføring av tegnspråk som valgfag og tegnspråk som andrespråk. Dette medlem avventer dette og tar av denne grunn ikke opp forslag 4–6 i representantforslaget.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener utviklingen viser at staten må legge til rette for at det etableres kommunale knutepunkt-grunnskoler. Staten må utvikle og etablere et system med statlig driftstilskudd til slike skoler, som tilfredsstillende bestemte faglige kriterier. Tilskuddet må bygge på en forpliktende avtale mellom stat og kommune hvor det stilles faglige krav til skolens opplæringstilbud og læringsmiljø.

Dette medlem er kjent med oppdraget Statped har fått vedrørende «utvikling og implementering av en ny modell for styrket deltidsopplæring», og er bekymret for at aktuelle målgrupper ikke får mulighet til å delta på kurs og opplæringsarenaer i Statped på grunn av stramme økonomiske rammer i kommunene. Det må derfor etableres statlige refusjonsordninger som gir hørselshemmede barn og elever anledning til å delta i faglige og sosiale nettverk i et tegnspråklig læringsmiljø, uavhengig av kommunens økonomi. Dette medlem mener at staten må legge til rette for en landsdekkende ivaretagelse av tegnspråkopplæring for grunnskoleelever. Dette kan ivaretas gjennom å opprette et eget fagområde for tegnspråk i Statped og ved å etablere et nettverk av knutepunkt-grunnskoler, etter mønster av knutepunkt-nettverket for videregående skoler. Statped gis en koordinatorrolle for nettverket.

Dette medlem mener at skolene i større grad må forpliktes til å skape en reell tospråklig læringsarena når skolen har elever som skal ha opplæring etter § 2-6 i opplæringsloven. I tillegg til å innføre

tegnspråk som valgfag, mener dette medlem at reell inkludering av tegnspråklige elever forutsetter at også hørende medelever får opplæring i tegnspråk. Det må gis tilbud om innføringskurs i tegnspråk for alle elever, foreldre og ansatte ved skoler som har hørselshemmede elever, som ønsker og har behov for tegnspråkopplæring. Ved å forplikte skolen til å bli en fullverdig tospråklig læringsarena vil staten gi økonomisk kompensasjon som blant annet kan dekke økte personalkostnader og kompetanseheving.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstre parti mener at retten til opplæring i og på tegnspråk også må hjemles i lov om frittstående skoler. Hørselshemmede elever som går på slike skoler, må sikres samme rettigheter til tegnspråkopplæring som elever i den offentlige skolen.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge frem en melding for Stortinget om tegnspråkets stilling i Norge, og særlig tegnspråk i opplæringen, hvilke rettigheter tegnspråkbrukere skal ha, og hvilke plikter offentlige myndigheter og andre instanser skal ha overfor tegn-

språkbrukere og utviklingen av tegnspråket og tegnspråkkulturen.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen redegjøre om status for tiltak 15 i St.meld. nr. 35 (2007–2008) Mål og mening, om å vurdere situasjonen for tegnspråkbrukerne med hensyn til praktisk tilrettelegging for bruk av tegnspråk på ulike samfunnsområder og de formelle rettigheter og plikter som er knyttet til dette.

Forslag fra Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for Stortinget for det statlige tegnspråklige skoletilbudet.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:72 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Iselin Nybø – om å styrke norsk tegnspråk og tegnspråk i skolen – vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 26. mai 2016

Trond Giske

leder

Christian Tynning Bjørnø

ordfører